

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Measuring shared decision making in oncology: an informed approach

Bomhof-Roordink, H.

Citation

Bomhof-Roordink, H. (2022, June 7). *Measuring shared decision making in oncology: an informed approach*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3307663>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3307663>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

iSHAREpatient

i-SHARE: samen beslissen over de behandeling van kanker

Wilt u bij het invullen van deze vragenlijst denken aan de laatste keer dat u met uw arts in het ziekenhuis gesproken heeft over de behandelmogelijkheden? Dit kan in één of meerdere gesprekken gedaan zijn. Wilt u bij het invullen denken aan al deze gesprekken?

De uitspraken gaan over de arts en over uzelf. Sommige uitspraken lijken op elkaar, maar vragen iets anders.

Kruis bij elke uitspraak het antwoord aan dat het beste past. Er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat om uw mening. Uw antwoorden blijven anoniem, dus de arts krijgt ze niet te zien.

Deze vragenlijst gaat niet om hoe tevreden u bent met uw arts. Het gaat er om wat uw arts gezegd of gedaan heeft tijdens het gesprek.

Vindt u bovenstaande informatie duidelijk?

ja

nee, wilt u aangeven wat u niet duidelijk vindt:.....

1. De arts heeft uitgelegd wat de voordelen van de behandelmogelijkheden zijn

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

2. De arts heeft uitgelegd wat de nadelen van de behandelmogelijkheden zijn

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

3. De arts heeft de voordelen en de nadelen van elke behandelmogelijkheid even goed uitgelegd

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

4. De arts is nagegaan of ik de voordelen van de behandelmogelijkheden begreep

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

5. De arts is nagegaan of ik de nadelen van de behandelmogelijkheden begreep

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

6. De arts heeft verteld waarin de behandelmogelijkheden van elkaar verschillen

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

7. Ik heb vragen gesteld over de behandelmogelijkheden

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

8. Aan het begin van het gesprek heeft de arts gezegd dat er een keuze is met betrekking tot mijn behandeling

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. De arts heeft gezegd dat het ertoe doet wat ik zelf belangrijk vind

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. De arts is nagegaan of hij/zij goed begreep wat voor mij belangrijk is

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. De arts heeft mij geholpen om de voordelen en de nadelen van de behandelmogelijkheden af te wegen

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. De arts heeft mij tijd gegeven om de voordelen en de nadelen van de behandelmogelijkheden af te wegen (tijdens of na het gesprek)

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Ik heb tegen de arts gezegd wat voor mij belangrijk is

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

14. Ik heb de voordelen en de nadelen van de behandelmogelijkheden afgewogen (voor, tijdens of na het gesprek)

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Is er een beslissing genomen over de behandeling?

- Ja, de beslissing is genomen → vul hieronder vraag 15 in
- Nee, er is geen beslissing genomen → vul hieronder vraag 16 in

15. Bij de beslissing is rekening gehouden met wat ik belangrijk vind

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. De arts heeft met mij besproken wat ik nodig heb om de voordelen en de nadelen van de behandelmogelijkheden af te kunnen wegen

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

i-SHARE: samen beslissen over de behandeling van kanker

Wilt u bij het invullen van deze vragenlijst denken aan het consult waarin u de beslissing over de behandeling met de patiënt besproken heeft. Over deze beslissing heeft u mogelijk meerdere consulten gehad met de patiënt. Wilt u bij het invullen denken aan al deze consulten?

De uitspraken gaan over de patiënt en over uzelf. Er zijn geen goede of foute antwoorden.

1. Ik heb uitgelegd wat de voordelen van de behandelmogelijkheden zijn

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Ik heb uitgelegd wat de nadelen van de behandelmogelijkheden zijn

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Ik heb de voordelen en de nadelen van elke behandelmogelijkheid even goed uitgelegd

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. Ik ben nagegaan of de patiënt de voordelen van de behandelmogelijkheden begreep

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Ik ben nagegaan of de patiënt de nadelen van de behandelmogelijkheden begreep

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Ik heb verteld waarin de behandelmogelijkheden van elkaar verschillen

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

7. De patiënt heeft vragen gesteld over de behandelmogelijkheden

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

8. Aan het begin van het gesprek heb ik gezegd dat er een keuze is met betrekking tot de behandeling

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

9. Ik heb gezegd dat het ertoe doet wat de patiënt zelf belangrijk vindt

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

10. Ik ben nagegaan of ik goed begreep wat voor de patiënt belangrijk is

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

11. Ik heb de patiënt geholpen om de voordelen en de nadelen van de behandelmogelijkheden af te wegen

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

12. Ik heb de patiënt tijd gegeven om de voordelen en de nadelen van de behandelmogelijkheden af te wegen (tijdens of na het gesprek)

helemaal niet gedaan ☐	bijna niet gedaan ☐	een beetje gedaan ☐	voor een groot deel gedaan ☐	bijna helemaal gedaan ☐	helemaal gedaan ☐
---	---	--	---	--	---

13. De patiënt heeft tegen mij gezegd wat voor hem/haar belangrijk is

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

14. De patiënt heeft de voordelen en de nadelen van de behandelmogelijkheden afgewogen (voor, tijdens of na het gesprek)

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Is er een beslissing genomen over de behandeling?

- Ja, de beslissing is genomen → vul hieronder vraag 15 in
- Nee, er is geen beslissing genomen → vul hieronder vraag 16 in

15. Bij de beslissing is rekening gehouden met wat de patiënt belangrijk vindt

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Ik heb met de patiënt besproken wat hij/zij nodig heeft om de voordelen en de nadelen van de behandelmogelijkheden af te kunnen wegen

helemaal niet gedaan	bijna niet gedaan	een beetje gedaan	voor een groot deel gedaan	bijna helemaal gedaan	helemaal gedaan
☐	☐	☐	☐	☐	☐

List of publications

This thesis

1. Bomhof-Roordink H, Stiggelbout AM, Gärtner FR, Portielje JEA, de Kroon CD, Peeters K, et al. Patient and physician shared decision-making behaviors in oncology: Evidence on adequate measurement properties of the iSHARE questionnaires. *Patient Educ Couns*. 2021. doi: 10.1016/j.pec.2021.08.034. *Online ahead of print*.
2. Bomhof-Roordink H, Gärtner FR, van Duijn-Bakker N, van der Weijden T, Stiggelbout AM, Pieterse AH. Measuring shared decision making in oncology: Development and first testing of the iSHAREpatient and iSHAREphysician questionnaires. *Health Expect*. 2020;23:496-508.
3. Bomhof-Roordink H, Gärtner FR, Stiggelbout AM, Pieterse AH. Key components of shared decision making models: a systematic review. *BMJ Open*. 2019;9:e031763.
4. Bomhof-Roordink H, Fischer MJ, van Duijn-Bakker N, Baas-Thijssen MC, van der Weijden T, Stiggelbout AM, et al. Shared decision making in oncology: A model based on patients', healthcare professionals', and researchers' views. *Psychooncology*. 2019;28:139-46.
5. Gärtner FR, Bomhof-Roordink H, Smith IP, Scholl I, Stiggelbout AM, Pieterse AH. The quality of instruments to assess the process of shared decision making: A systematic review. *PLoS One*. 2018;13:e0191747.

Other publications

6. Pieterse AH, Bomhof-Roordink H, Stiggelbout AM, Wieringa TH. Patient role in SDM models: Re: Berger Z, Galasinski D, Scalia P, Dong K, Blunt HB, Elwyn G, "The Submissive Silence of Others: Examining Definitions of Shared Decision Making". *Patient Educ Couns*. 2022. doi: 10.1016/j.pec.2022.01.021. *Online ahead of print*.
7. Kunneman M, Henselmans I, Gärtner FR, Bomhof-Roordink H, Pieterse AH. Do Shared Decision-Making Measures Reflect Key Elements of Shared Decision Making? A Content Review of Coding Schemes. *Med Decis Making*. 2019;39:886-93.
8. Pieterse AH, Bomhof-Roordink H, Stiggelbout AM. On how to define and measure SDM. *Patient Educ Couns*. 2018;101:1307-9.
9. Schuurhuizen CS, Braamse AM, Beekman AT, Bomhof-Roordink H, Bosmans JE, Cuijpers P, et al. Screening and treatment of psychological distress in patients with metastatic colorectal cancer: study protocol of the TES trial. *BMC Cancer*. 2015;15:302.

10. Bomhof-Roordink H, Seldenrijk A, van Hout HP, van Marwijk HW, Diamant M, Penninx BW. Associations between life stress and subclinical cardiovascular disease are partly mediated by depressive and anxiety symptoms. *J Psychosom Res.* 2015;78:332-9.
11. Hulzebos EH, Bomhof-Roordink H, van de Weert-van Leeuwen PB, Twisk JW, Arets HG, van der Ent CK, et al. Prediction of mortality in adolescents with cystic fibrosis. *Med Sci Sports Exerc.* 2014;46:2047-52.
12. Dekker J, Beekman AT, Boenink AD, Bomhof-Roordink H, Braamse AM, Collette EH, et al. Comment on 'psychological distress in patients with cancer: is screening the effective solution?'. *Br J Cancer.* 2013;108:2628-30.
13. Klok T, Brand PL, Bomhof-Roordink H, Duiverman EJ, Kaptein AA. Parental illness perceptions and medication perceptions in childhood asthma, a focus group study. *Acta Paediatr.* 2011;100:248-52.

Curriculum Vitae

Hanna Bomhof-Roordink was born in Putten, on the 11th of March, 1985. In 2006 she obtained her high school degree from Landstede, Harderwijk, after attending Johannes Fontanus College, Barneveld till 2003. She completed the bachelor Health and Life Sciences at the Vrije Universiteit (VU) in Amsterdam, in 2009. She completed the research master Lifestyle and Chronic Disorders at the VU in Amsterdam, in 2012. Both her bachelor internship (Isala, Zwolle) and her two master internships (Amsterdam UMC, location VU medical center (VUmc), Amsterdam and University Medical Center Utrecht, Utrecht) resulted in publications. During her study she worked as an assistant in the Data Intelligence team of SmartAgent, Amersfoort. From August 2012 till October 2013 she worked at Amsterdam UMC, location VUmc, to start the TES trial. In February 2014 she started her PhD on 'Measurement of shared decision making in oncology' at Leiden University Medical Center, under supervision of prof. dr. Anne Stiggelbout, prof. dr. Trudy van der Weijden, and dr. Arwen Pieterse. Since May 2019, she has been working as a post-doc researcher on the development and validation of a questionnaire to measure informed decision making regarding participation in cancer screening at Amsterdam UMC, location VUmc and is involved in the education of medical students.

Acknowledgements

Hartelijk dank aan alle mensen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit proefschrift. Een aantal daarvan wil ik in het bijzonder noemen.

Allereerst dank aan alle patiënten voor hun waardevolle bijdrage.

Dank aan de artsen bij wie ik mocht meelopen, die zelf deelgenomen hebben of hun patiënten hebben gevraagd deel te nemen.

Anne, hartelijk dank voor je enthousiasme in onze samenwerking, je scherpe blik en je relativeringsvermogen.

Trudy, hoewel we elkaar helaas niet vaak in levende lijve gezien hebben, was je feedback altijd opbouwend. Dank daarvoor.

Arwen, dankjewel voor je bereidheid om altijd mee te denken of gewoon naar me te luisteren; dat is fijn samenwerken. En dankjewel voor al die keren dat je papers of andere tekst van feedback voorzag; dat alle papers gepubliceerd zijn is mede te danken aan jouw kunde en plezier in schrijven.

Judith Kroep en Leti van Bodegom-Vos, samen vormden jullie mijn begeleidingscommissie; dank voor jullie adviezen.

Leden van de promotiecommissie; prof. dr. Y.M. van der Linden, prof. dr. P.L.P. Brand, prof. dr. H.C.W. de Vet en dr. I. Henselmans, hartelijk dank voor het kritisch lezen en beoordelen van mijn proefschrift.

Leden van de oppositiecommissie, dank voor de bereidheid om met mij van gedachten te wisselen.

Collega's van de afdeling Medische Besliskunde, dank voor jullie inhoudelijke adviezen en het meedenken, voor de gezelligheid tijdens de lunch en de wandelingen, de taart bij verjaardagen en publicaties en de uitjes.

J10-88a kamergenoten Fania, Veronique, Stefanie, Tessa, Kim en Sascha, het was waardevol om de hoogte- en dieptepunten in ons werk te kunnen delen met elkaar.

Fania, we kunnen het goed met elkaar vinden en daarnaast hebben we in al die jaren prettig samen gewerkt; dankjewel daarvoor.

Anja, ik mocht jouw plekje op J10-88a innemen. Dankjewel voor de gezelligheid en het kunnen delen van onze ervaringen met het schrijven van een proefschrift.

Monique, Ian, Maarten, Jan, Anine, Martine, Alex, Tim, Maarten, Onur, Lotte, Brandon, Ikrame, Marjolijn, Liam, Evelien en Melissa, hartelijk dank voor jullie bijdrage aan de verschillende studies die in dit proefschrift beschreven staan.

Nanny, dankjewel voor je onvermoeibare inzet. Ik vond het fijn om met je samen te werken en ook om gewoon af en toe even over iets te sparren. In het bijzonder dankjewel voor het zorgdragen voor de dataverzameling toen ik uit dienst was. Iedere promovendus zou een Nanny moeten hebben.

Mijn huidige collega's, dankjewel voor de prettige samenwerking en voor jullie interesse in mijn proefschrift.

Familie en vrienden, dankjewel voor jullie interesse in mijn proefschrift, voor het zijn van een luisterend oor en voor alle gezelligheid in de afgelopen jaren.

Rianne, dankjewel voor onze levenslange vriendschap, voor je steun en voor de nodige afleiding in de afgelopen jaren. Bijzonder dat ik je getuige mocht zijn en fijn dat je nu mijn paranimf bent.

Linda, hoewel de Atlantische Oceaan ons helaas scheidt, is onze vriendschap me veel waard. Ook een verre vriend is een goede vriend; dankjewel daarvoor.

Opa en oma Hofland, opa en oma Roordink en (oud)tante Alie hebben mij geïnspireerd door de manier waarop ze leefden en door de verhalen die ze vertelden.

Pa en ma, Jan en Marja, Roel en Alet, Coos, Herwich en Gerda, Menno en Yvonne, Menzo en Inge, Alan en Jikke, Bram en Magteld, Gerhard en Noémie, Marten en Christina, dank voor jullie interesse in mijn proefschrift en voor de gezelligheid.

Alle 20 neefjes en nichtjes, van Jaïr tot Noa-Joy, ik ben dankbaar voor wie jullie zijn; zo verschillend en zo bijzonder.

Egbert en Bertine, Thonie en Annet, Gijsbert en Rachel, Mees en Rinke, zoals Elly en Rikkert zingen: 'We hebben allemaal wat en toch zijn we broertjes en zusjes. We hebben allemaal wat en toch houden we van elkaar.' Ik ben dankbaar voor jullie liefde in de afgelopen jaren.

Rinke, ook al ben je al lang volwassen, je blijft mijn lieve kleine zusje. Ik ben trots op wie je bent en blij dat je mijn paranimf bent.

Naomi, Amy en Levi, ik geniet ervan om jullie tante te zijn. Dankjewel voor wie jullie zijn, met jullie enthousiasme en verwondering; jullie zijn parels.

Pappa en mamma, dankjewel voor al jullie steun en liefde en voor het voorbeeld wat jullie op verschillende manieren voor mij zijn.

Bertus, dankjewel voor je liefde, je zorg, je geduld en je creativiteit, die ook in dit proefschrift zichtbaar is. Avonturen met jou zijn WEL de beste; van groente en bloemen zaaien tot het maken van plannen om samen een onderneming te starten.

Dank aan de Eeuwige.

